

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Generalis Totivs Sacri Ordinis Clericorvm Canonicoꝝ Historia Tripartita

Pennotto, Gabriele

Coloniae, Anno M.DC.XXXV.

VII. An Clerici Canonici ante D. Augustinum aliquam certam determinatam
Regulam haberent.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38634

bat, primitiuam Ecclesiam illud vite institutum coluisse, quod tunc Monachi tenebant, & Eusebius Cæsariensis scribat, illud institutum primitiuæ Ecclesiæ retentum vsque ad sua tempora in omnibus Ecclesijs, & Monasterijs, vbi vides, idem fuisse institutum Clericorum, & Monachorum primitiuæ Ecclesiæ. Quare vt aliquo modo concedamus, verum esse, quod Baronius scribit, dicendum est, B. Athanasium, & B. Eusebium primos fuisse, qui clericis instituta monachorum adiunxerunt, non per nouam institutionem, sed per reformationem: vel quia præter tria vota aliquas rigiditates, & obseruantias ex ordine monachorum acceptas ipsis clericis addiderunt, & tandem hoc certum, non clericos regulares ex monachis ortos, sed è contrario monachos ex ipsis clericis regularibus: nam primò omnes clerici regulariter viuentes instituti sunt, & communem vitam ducentes: secundò, multi etiam ex laicis primitiuæ Ecclesiæ communem vitam ducebant, vt patet ex Actis Apostolorum: tertio, cum calor diuini Spiritus in fidelibus laicis defecisset, aliqui tamen illud vite institutum retinere voluerunt, & ad illud solemnem voto se obstrinxerunt: & isti vocati sunt Monachi, qui medium gradum tenebant inter clericos, & laicos, ex Dionysio cap. 6. de Ecclesiastica Hierarchia, & isti sub regimine clericorum manebant, quippe qui non nisi à tempore Siricij Papæ ceperunt ad ordines admitti ex dispensatione. Imò non desunt, qui in dubium reuocent, an in primitiuæ Ecclesiæ ipsi Monachi tria vota profiterentur, & Glossa in cap. de Viduis in verbo Proprijs. 27. q. 1. & Ioannes Andree in cap. finali de conditionibus appositis dicit, quod olim Monachi non præstabant obedientiam alicui, & alia Glossa in l. Si quis presbyter in verbo Monachus. C. de Episcopis, & Clericis, dicit, quod Monachi propria possidebant, & hoc est certum, quod illi more laicorum decimas soluebant, vt notat Glossa in cap. Ex parte tit. l. in verbo Laborum. de Decimis.

CAPVT SEPTIMVM.

An Clerici Canonici ante D. Augustinum aliquam certam, & determinatam regulam haberent.

I Vm duo sint ad Regularem ordinem instituendum necessaria, nimirum professio Regula, ac certus, & determinatus habitus. cap. Porrectum. de Regularibus, notatque D. Thomas communiter à Doctores receptus in 2. 2. q. 184. art. 6. hinc duplex dubium circa ea, quæ de Canonici Ordinis institutione tradidimus, statim exoritur, alterum an clerici Canonici, qui B. Augustinum præceperunt, aliquam

certam Regulam haberent: alterum an haberent aliquem habitum certum, & determinatum. primum dubium in hoc capite, secundum in sequenti expendemus, & resoluemus. Rursus aduertendum, primum dubium non vnum, sed plures etiã articulos continere, primus enim esse potest, an haberent aliquam certam Regulam: secundus quænam illa esset: tertius an illam Regulam expressè, & sub aliqua determinata verborum forma profiterentur. Circa primum articulum à parte negatiua est apparens argumentum: quia si affirmemus, illos certam regulam habuisse, vix ac ne vix quidem assignari posse videtur, quænam illa fuerit: non enim sufficit respondere, illam fuisse regulam Apostolicam in Actis Apostolicis descriptam: nam regula illa generalis est, quàm non solù clerici Canonici, verum etiam Monachi, & in vniuersum omnes Regularium ordines profiterentur: hoc enim est, quod inquit Glossa in quartum capitulum Actuum Apostolicorum, in illo primo instituto Christianorum omnes Regularium ordines veluti in sinu materno contentos fuisse. Quare vt ordo Canonicus à Monastico, & ab alijs ordinibus esset specie distinctus, opus erat altera Regula, cum ordinum distinctio non solum sumatur ex professione trium votorum, in qua omnes ordines conueniunt, sed ex distinctis regulis, secundum quas distincti ordines diuersimodè professionem emittunt. Et augetur difficultas, quia sicut clerici ante Augustinum profiterentur Regulam Apostolicam, ita etiam & Monachi: vnde sicut Canonici Regulares prætendunt huiusmodi Regulam illis traditam, ita & Monachi: & sicut Canonici prætendunt, illorum ordinem fuisse primum ordinem institutum in Ecclesia, ita etiam & Monachi: & non desunt graues auctores, qui affirmant primum ordinem institutum in Ecclesia, fuisse ordinem Monasticum, inter quos est D. Bernardus in Apologia ad Gulielmum Abbatem Cluniacensem.

Nec videtur sufficere, si dicam, quod D. Thomas in 4. d. 38. respondet, quòd antequam essent ista regula, quæ modò sunt, erat aliquis modus viuendi ab Ecclesia approbatus, quo aliqui ad ea, quæ supererogationis sunt, se obligabant: & tunc certi temporis obligatio ad illum modum viuendi idè faciebat, quòd nunc obligatio ad certam regulam: quia D. Thomas loquitur ibi non de regula, sed de modo profitendi: imò solemnitas illa forma seu modus profitendi certam aliquam determinatam regulam postulabat.

Nilominus absolute dicendum est, illos clericos aliquam certam Regulam habuisse, secundum quam profiterentur: nam Regularis à Regulari dicitur vnde vel non erant illi clerici Regulares, vel aliquam Regulam habebant: & quoniam solutio huius dubij ex resolutione secundi articuli pèdet.

Ad secundum articulum deueniedo, resolute dico, Regulam secundum quam clerici primitiuæ Ecclesiæ profiterentur, erat ipsa regula in Actis

194

Apostolicis descripta enim habemus ex Diuo Augustino in sermonibus de communi vita Clericorum, in quibus fatetur, suos clericos instituisse secundum modum, & regulam sub Sanctis Apostolis constitutam. Imo verò ipsa Regula Augustini nihil aliud est, nisi explicita Regula Apostolica, vt vel prima verba eiusdem Regule satis euidenter indicant. Possidius quoque in vita D. Augustini inquit, illum monasterium intra Ecclesiam instituisse, & cepisse viuere secundum modum, & regulam sub Sanctis Apostolis constitutam, quod etiam habetur in dicto officio per Ecclesiam probato, vt superius dictum fuit.

Ad illud verò quod in contrarium obijcitur, Respondeo, distinctionem ordinum non ex sola Regula, sub qua professio emittitur, sed ex alijs etiam circumstantijs desumi, & præsertim ex diuersis finibus, ad quos ipsi ordines Regulares sunt instituti, & ex diuersis constitutionibus ipsi Regulæ superadditis: nam in Ecclesia multi sunt ordines sub B. Augustini Regula militantes, qui nihilominus vel ob distinctos fines, ad quos fuerunt ordinati, vel ob distinctas constitutiones superadditas, pro distinctis sunt habiti, & nunc habentur, vt Ordo Clericorum, Prædicatorum, Seruorum, & Eremitarum, ac etiam militum Rhodiorum, S. Iacobi de Spata, & aliorum, & ita in proposito nostro ante regulas, quæ modò sunt in Ecclesia, tam clerici, quam monachi regulam Apostolicam profitebantur: nec tamen erant vnus Ordo, sed pro distinctis habebantur. Distinguebantur enim primò ratione finium, ad quos quilibet Ordo fuerat ordinatus, nam finis Ordinis Monastici est vita contemplatiua: cæterum finis Ordinis Clericalis est tum contemplatiua, tum actiua, vt dicit D. Thomas 2. 2. quæst. 189. art. 8. ad 2. Rursus monachi pascuntur, & propria, & aliena peccata plangunt. cap. Alia 16. quæst. 1. clerici verò pascunt oves Christi prædicando, docendo, sacramenta ministrando, & curam animarum exercendo, ibidem. distinguebantur quin etiam monachi à clericis per varias constitutiones ipsi Regulæ Apostolicæ superadditas, vel ab Episcopis, sub quorum custodia, & cura debebant, vel à Concilijs, vel à Summis Pontificibus, vel ab ipsis monachis, ac illorù Abbatibus, vt videri potest apud Cassianum, & in vitis Sanctorum Patrum, ac etiam in antiquis Concilijs, in quibus multa fuerunt ordinata ad vitam clericorum, & monachorum informandam, quæ statuta non solum ante D. Augustinum, verum etiam post illum Regulæ sunt nuncupata, vt patet in vita Innocentij I. de quo in Pontificali Romano, & apud Anastasium, & alios legitur, quod fecit statutum de Regulis monasteriorum, vel vt alij dicunt, fecit Regulas pro monachis.

III. **P**orro quod spectat ad tertium articulum, an dicat clerici secundum aliquam determinatam formam profiterentur expressè, recens quidam autor nomine Iosephus Moxzagrus, qui nuper

ad manus meas peruenit, in primo libro de rebus gestis Canoniceorum Regulaticum pag. 26. scribit: *Nusquam legitur Apostolorum, vel clericorum primitiua Ecclesie ad Augustinum vsque expressè professos fuisse. sed nec vllibi Augustinum, & clericos eius. Cuius assertio nis fundamentum est, quia, inquit, Augustinus nusquam præfert aliquam formam professionis subiungit: *Ausim affirmare huiusmodi professum fuisse sub tacita professione, que in clericis tunc annectebatur promotioni clericatus, absque aliâ expressam verborum, sicut modò paupertas, & castitas conceduntur sub obedientia, quamuis non exprimentur. & sicut continentia in assumptione Ordinis, vt notat Ioannes Andreas in cap. Legebatur. de Maioritate, & obedientia.**

Verum licet sola professio tacita sufficere potuisset ad hoc, vt Regulares verè, & propriè dici possent: Censeo nihilominus, illos non solum tacitam, verum etiam expressam votorum, & regulæ Apostolicæ professionem tum ante D. Augustinum, tum etiam tempore illius, ac post illum emisisse, primò quia ita expressè dicit D. Thom. in 4. d. 38. q. 1. art. 2. quæstionem 3. ad tertium, dum inquit, quod antequam essent illæ Regulæ, quæ nunc sunt, erat aliquis modus viuendi approbatus ab Ecclesia, quo aliqui ad ea, quæ supererogationis sunt, se obligabant, & tunc ceteri temporè obligatio ad illum modum idem faciebant, quod nunc obligatio ad certam regulam. agebat enim ibi D. Thomas de solemnè voto, quod emittitur per professionem certæ regulæ, vt patet ex argumento, cui respondet, & ex tota quæstione. votum autem solemnè non tacitam, sed expressam professionem requirit, & clarius in 2. 2. quæst. 82. art. 7. in corpore, vbi dicit, solemnè tamen votum attendi secundum aliquid spirituale, quod ad Deum pertinet, id est secundum aliquam spirituales benedictionem, vel consecrationem, quæ ex institutione Apostolorum adhibetur in professione certæ regulæ, vt dicit Dionysius 2. ca. Ecclesiastica Hierarchie, & quod votum solemnè in primitiua Ecclesia requireret expressam professionem, habemus ex D. Dionysio in 6. cap. Ecclesiastica Hierarchie, vbi ille, qui votum solemnè emittit, etiam expressam professionem facit, expressè renuntians omnibus diuisibilibus, id est diuisijs istius seculi. Vide illud caput in 3. part. Addo, cum dicit Augustinus, suos clericos fuisse professos sanctitatis, & professos fuisse clericatum & toties repetat nomen professionis, illud quæ in culcet, ac exaggeret, probabile admodum esse, illos non per solum Ordinis susceptionem profiteri solitos, sed etiam expressè promittendo vitam communem, & continentiam, & obedientiam. Quod confirmatur, in professione tacita continentia non emittitur per susceptionem cuiuscunque Ordinis, sed solum per susceptionem Ordinis sacri: verum in monasterio Diui Augustini, tam in horto Valerij, quam in domo Episcopi erant clerici professi, qui non erant in sacris constituti, & de primo monasterio id

part.

quædam verò idem probatur ex sermone 2. de Communi vita Clericorum, vbi meminit Patris Augustini, qui necdum erat in sacris constitutus, & ex epist. 166. in qua meminit cuiusdam Augustini sacrum à puercis in monasterio nutriti, sed nullius nisi Lectorem clericibus insignijs ordinis præcedentem, sed expressam professionem emittentem.

Necesse est, quod B. Augustinus, aut alij ante Augustinum aliquam determinatam formam professionis non tradiderint, credendum enim est, talem formam traditam, quamuis illam non tenent, præsertim si potest, talem formam traditam esse in monasterio loqui videatur, tamen reuera loquens de omnibus, qui per votum solemnè speciat modò legimus diuino seruitio mancipabant, tamen modò dicitur, formam profitemi diuise esse in genere, quod scilicet aliquibus expressè emittitur, quibus tamen votum id exprimerent in illorum arbitrio, ut patet ex illis, sicut etiam in contrahendo matrimonio determinata est à Christo forma in genere, & consensus exprimitur per aliqua verba, vel signa externa, quæ à contrahentibus intelligi possunt: quibus autem verbis in particulari modo consensus exprimitur sit, in arbitrio contrahentium relictum fuit.

CAPVT OCTAVVM.

An ydem Clerici Canonici ante Augustinum certum regularem habitum haberent.

Secundum dubium maiorem difficultatem ingerit, an ydem Clerici Canonici ab Apostolis instituti ante D. Augustinum haberent aliquem certum, & determinatum habitum, nam quod cuiusmodi habitus haberent, id determinandum videtur, quia determinatum necessario requiritur ad determinationem eodidem constitutum tanquam signum certum professionis interne, vt notat D. Thom. 2. 2. quæst. 8. art. 8. è contrario vero vix potest esse imaginari, quia, & qualis fuerit huiusmodi habitus, cum ex verisimilitudine Ecclesiæ traditione, ac ex modo pingendi Sanctos Apostolos, à clericis primitiua Ecclesiæ approbato, & illis nullum certum, & determinatum habitum, sed quilibet illum habitum indueret, quem decorem, & temperari, & loco congruum, & admodum vel quædam pietas, & charitas fidei præferret. Nec videtur sufficere, si quis recitat, illorum habitum fuisse tunicam lineam.

patet. secundo vero idem probatur ex sermone 2. de Communi vita Clericorum, ubi meminit Patris nepotis sui, qui necdum erat in sacris constitutus & ex epist. 261. in qua meminit cuiusdam Antonij secum à pueritia in monasterio nutriti, sed nullis nisi Lectoratus clericalibus insignijs ornati. Illi ergo non per solam Ordinis susceptionem profitebantur, sed expressam professionem emittebant.

IV. Nec refert, quod B. Augustinus, aut alij ante illum aliquam determinatam formam profitendi non tradiderint. credendum enim est, talem formam traditam, quamvis illam non teneamus, secundo diei potest, talem formam traditam à D. Dionysio loco proxime allegato. nam licet de solis monachis loqui videatur, tamen reuera loquitur de omnibus, qui per votum solemne speciali modo seipos diuino seruitio mancipabant, aut tandem dicendum, formam profitendi fuisse determinatam in genere, quod scilicet aliquibus verbis exprimerent vota, que emittebant, quibus autem verbis id exprimerent in illorum arbitrio relinqui consuevit, sicut etiam in contrahendo matrimonio determinata est à Christo forma in genere, ut consensus exprimat per aliqua verba sensibilia, vel per signa externa, que à contrahentibus intelligi possint: quibus autem verbis in particulari eiusmodi consensus exprimens sit, in arbitrio contrahentium relictum fuit.

CAPVT OCTAVVM.

An ijdem Clerici Canonici ante Augustinum certum regularem habitum haberent.

I. Secundum dubium maiorem difficultatem ingerit, an ijdem Clerici Canonici ab Apostolis instituti ante D. Augustinum haberent aliquem certum, ac determinatum habitum. nam quod eiusmodi habitum habuerint, necessarium dicendum videtur, quia determinatus habitus necessarium requiritur ad determinatum regularem ordinem constituendum tanquam signum externum professionis internæ, ut notat D. Tho. 2. 2. quæst. 18. art. 8. è contrario vero vix possibile est imaginari, quis, & qualis fuerit huiusmodi habitus, cum ex vetustissima Ecclesie traditione, ac etiam ex modo pingendi Sanctos Apostolos, & clericos primitiue Ecclesie approbato constet, illos nullum certum, ac determinatum habitum tulisse, sed quisque illum habitum induerat, quem decentem, & temporis, & loco congruentem existimabat, vel quem pietas, & charitas fidelem offerebat. Nec videtur sufficere, si quis respondet, illorum habitum fuisse tunicam lineæ,

quam nunc etiam Canonici Regulares deserunt, hic enim ad summum esse poterat habitus, quem in Ecclesia, & in sacris peragendis deserbant, sicut & nunc faciunt. Verum de isto habitu quæstio non est, sed de habitu quotidiano, ac viali, quem extra Ecclesiam Regulares quique deserunt.

II. Pro huius itaque dubij resolutione primò aduertendum est, duplicem esse habitum Clericorum Canonice, qui Canonici Regulares nunc vocantur, alterum internum, alterum externum. Habitus internus is est, qui proprie regularis dicitur, quem in sua professione Canonicus Regularis assumit, ac gerit in signum eiusdem professionis: hic habitus est sola, & simplex linea tunica, siue superpelliceum, siue rochetum nuncupata, quam etiam camisiam romanam vocamus, ut notat Ioannes Andreæ in clem. 1. de Electione, in verbo Habitus, ut colligitur euidenter ex Constitutionibus Benedicti Papæ huius nominis XII. pro reformatione Canonicorum Regularium editis, in cap. de forma habitus: cetera namque accidentalia sunt, hic autem solus est habitus illorum proprius, & essentialis, habitus verò externus est externum tegumentum, quod causa maioris decentie, aut necessitatis, aut etiam utilitatis, habitui interno superinducimus. eiusmodi sunt pallium, cappa, seu tabardum, & alia id genus, quibus canonici vtuntur super tunica lineæ, cum domo exeunt, vel itinera conficiunt. Inter hæc duo genera discrimen est, quod habitus internus nunquam dimittit, aut variari, aut occultari potest, ita ut cuius quisque sit professionis, vel instituti non agnoscat, & contra facientes incidunt in Canonem excommunicationis late sententiæ per textum in cap. 2. Ne clerici, vel monachi, in e. habitus verò externus in causa rationabili mutari, & variari potest, siue in materis, siue in forma, siue etiam in colore: cuius variationis exempla videri possunt in varijs Præuincijs, in quibus sunt Canonici Regulares, & notatur in dictis Constitutionibus Benedicti XII. in cap. de forma habitus, & vestimentorum, & etiam à Ioanne Andreæ in Clement. supra citata: Habemus etiam aliud istius variationis exemplum in e. Deus qui, de vita, & honestate clericorum, ubi Pontifex Lituoniensis Episcopo scribens, qui multos Regulares ex diuersis Ordinibus ad Euangelium illis gentibus prædicandum acceperat, ac inter illos quamplures Canonicos Regulares, iubet, ut ijdem regulares interno habitu retento, quem nulatenus dimittere, vel immutare debebant, in vniuersum decentem habitum externum se in vicem conformare studeant. & ibidem Glossa in verbo, Professus, & Abbas versiculo, in ea glossa, notant, quod solus habitus interior, non autem exterior est de substantia Religionis.

III. Secundò sciendum est, antiquos clericos apostolicos, etsi certum, ac determinatum habitum externum non haberent, siue quoad materiam, siue etiam quoad formam, & colorem, sed quisque